

I. В. Топорковастарший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СКЛАДОВИХ БРЕХЛИВОСТІ ЗІ СКЛАДОВИМИ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ЖІНОК-ЗЛОЧИННИЦЬ

У статті проаналізовано різні наукові підходи щодо поняття «емоційний інтелект» та його основних моделей. Представлено результати емпіричного дослідження взаємозв'язків між структурно-функціональними складовими брехливості та складовими емоційного інтелекту у жінок-злочинниць у порівнянні з групою жінок з умовно-нормативною поведінкою.

Ключові слова: брехливість, емоційний інтелект (EI), жінки-злочинниці, засуджені, жінки з умовно-нормативною поведінкою.

Постановка проблеми. У сучасному українському суспільстві, стривоженому війною, матеріальними негараздами, соціальною нестабільністю, проблема компетентності у розумінні й вираженні емоцій набуває особливої актуальності. Для кожної людини у будь-якій діяльності дуже важливо вміти знаходити спільну мову з іншими людьми: розуміти чужу реакцію і вміти її передбачати, домовлятися і співпрацювати. Тому, одним з важливих питань психологічної науки є вивчення поняття емоційного інтелекту (EQ) – здатності людини розуміти й контролювати свої емоції та емоції оточуючих, його взаємозв'язків з особистісними характеристиками.

Термін «емоційний інтелект» з'явився у зарубіжній психології наприкінці ХХ ст. Спочатку під «емоційним інтелектом» розуміли здатності переробляти інформацію, що міститься в емоціях, визначати значення емоцій, їх зв'язки друг з другом, використовувати емоційну інформацію як основу для мислення і прийняття рішень.

До однієї з найвідоміших концепцій інтелекту відноситься модель «множинного інтелекту» Х. Гарднера. Дана концепція стала основою для створення Дж. Мейєром, П. Селовеєм і Д. Карузо поняття і надалі першої моделі емоційного інтелекту [1]. Початковий варіант цієї моделі був запропонований у 1990 р. Автори визначили «емоційний інтелект» як здатність ідентифікувати власні емоції і емоції оточуючих та використовувати цю інформацію для прийняття рішень.

Пізніше, також у 1990-і рр. з'явилися інші моделі, що представляють дещо інший погляд на емоційний інтелект. Найбільш відомими є моделі Д. Гоулмена і Р. Бар-Она. Д. Гоулмен у своїй моделі поєднав когнітивні здібності, що входили у модель П. Селовея і Дж. Мейєра, з особистісними характеристиками. Модель Р. Бар-Она передбачає дуже широке трактування поняття «емоційний

інтелект». Автор визначає «емоційний інтелект» як сукупність когнітивних здібностей, знань і компетентностей, що створюють людині можливості для ефективної життєдіяльності [1].

За останні роки закордонними і вітчизняними психологами було проведено численні дослідження з метою проаналізувати і доопрацювати визначення емоційного інтелекту, створити найбільш повну модель даного конструкту, а також вивчити можливості застосування компонентів емоційного інтелекту при створенні різних профілактичних, корекційних, реабілітаційних програм.

Сьогодні науковці у своїх дослідженнях часто використовують модель емоційного інтелекту, яку запропонував Д. Люсін. Цей автор визначає «емоційний інтелект» як сукупність здібностей для розуміння своїх і чужих емоцій і управління ними [2]. На думку Д. Люсіна, здатність до розуміння емоцій і управління ними дуже тісно пов'язана із загальною спрямованістю особистості на емоційну сферу, тобто з інтересом до внутрішнього світу людей (у тому числі і до свого власного), схильністю до психологічного аналізу поведінки, з цінностями, що притаманні емоційним переживанням [2]. Отже, емоційний інтелект (EI) трактується науковцями як здатність людини розуміти емоції і керувати ними як у себе, так і в інших людей. Вимірюється не рівень розвитку цих здібностей, а уявлення людини про те, наскільки ефективно вона справляється з розумінням емоцій і управлінням ними [1; 2; 5; 6].

Емоційний інтелект, як би ми його не розглядали – з позиції моделей здібностей Мейєра – Селовея і Гоулмана або змішаних моделей Бар-Она і Люсіна – традиційно описується з процесуальної точки зору, коли фокус уваги дослідника спрямований на те, як саме працює цей феномен, на що він впливає і з чим корелює. Для свого дослідження та встановлення кореляційних взаємо-

зв'язків з емоційним інтелектом ми обрали соціально-психологічний феномен – брехливість – як індивідуально-психологічну особливість особистості жінок-злочинниць, яка проявляється у різних сферах життя і має широку варіативність.

Сьогодні жінки все частіше виступають учасницями криміногенних конфліктів, що нерідко розв'язуються злочинним шляхом. Жіноча злочинність набуває стійких криміногенних ознак. Проблеми жіночої злочинності цікавлять як кримінологів, так і психологів та соціологів. Дану проблематику розробляли у своїх дослідженнях такі вчені, як: Г. Панфілов, О. Старков, Г. Філоненко [3], Д. Шестаков та ін.

Необхідно зазначити, що класифікація злочинів, що вчиняються жінками, може проводитися по таких критеріях: за об'єктом, об'єктивною стороною, суб'єктом, суб'єктивною стороною злочину, за статусом потерпілої особи, за тяжкістю вчиненого злочину. Г. Філоненко встановлено, що найбільшу групу складають злочини проти життя та здоров'я особи, спрямовані проти чоловіків/співмешканців, злочини проти власності (крадіжка, грабіж, шахрайство, умисне знищення або пошкодження майна, погроза знищення майна), злочини проти громадського порядку та моральності, злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та інші [3]. Як правило, у ході здійснення злочину жінками активно використовується брехня.

Мета статті – емпірично виявити взаємозв'язки між структурно-функціональними складовими брехливості та складовими емоційного інтелекту у жінок-злочинниць.

Виклад основного матеріалу. Емпіричною базою дослідження виступили 124 засуджених до позбавлення волі жінок, злочини яких так чи інакше пов'язані з обманом, які відбувають покарання в одній з кримінально-виконавчих установ мінімального рівня безпеки із загальними умовами для тримання жінок, а також жінки з умовно-нормативною поведінкою загальною кількістю 124 особи. Усі досліджувані віком 35-45 років.

Обираючи емпіричний інструментарій, ми виходили з того, що у даному дослідженні доцільним є використання методик, які дозволяють діагностувати прояви брехливості, домінуючі особистісні риси; вимірювати способи розуміння своїх і чужих емоцій, та управління ними; вимірювати ступінь доступності для людини його внутрішнього світу, досвіду переживань.

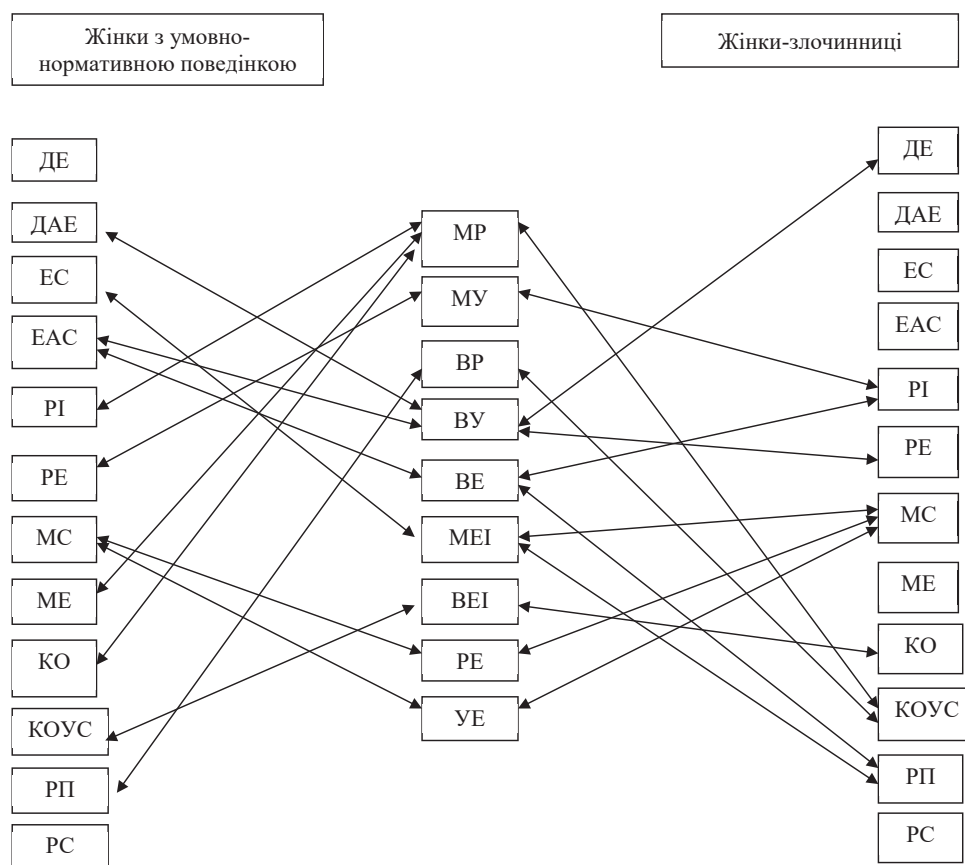
Дослідження проводилось за такими методиками: 1. Структурно-функціональний опитувальник брехливості, автором якого є І. О. Церковна, складається з 86 стверджень та вміщує наступні шкали: ДЕ – динамічна ергічність, ДАЕ – динамічна аергічність, ЕС – емоційна стенічність, ЕАС – емоційна астенічність, РІ – регуляторна інтер-

нальність, РЕ – регуляторна екстернальність, МС – мотиваційна соціоцентричність, МЕ – мотиваційна егоцентричність, КО – когнітивна осмисленість, КОУС – когнітивна обізнаність, РП – результативна предметність, РС – результативна суб'єктність [4]. Багатовимірний-функціональний аналіз, спрямований на вивчення компонентів брехливості в операціональній (динамічній, емоційній, регуляторній) і змістовній (мотиваційній, когнітивній, результативній) сферах з полярним розглядом параметрів, що їх характеризують (ергічність – аергічність, стенічність – астенічність, інтернальність – екстернальність, соціоцентричність – егоцентричність, осмисленість – обізнаність, предметність – суб'єктність), є найбільш продуктивним шляхом дослідження брехливості як індивідуально-психологічної особливості особистості.

2. Тест (опитувальник) емоційного інтелекту Люсіна – психодіагностична методика, призначена для вимірювання емоційного інтелекту (EQ) відповідно до теоретичних уявлень автора. В основу опитувальника покладено трактування емоційного інтелекту, як способу і розуміння своїх і чужих емоцій, і управління ними. Опитувальник включає 46 стверджень, щодо яких досліджуваний повинен виражати ступінь власної згоди, використовуючи чотириохвальну шкалу (зовсім не згодний, скоріш за все не згодний, скоріше за все згодний, цілком згодний). Ці ствердження об'єднуються у п'ять субшкал, які у свою чергу поєднуються у чотири шкали більш загального порядку. Опитувальник складається із наступних шкал: MEI – міжособистісний емоційний інтелект, BEI – внутрішньоособистісний емоційний інтелект, PE – розуміння емоцій, UE – управління емоціями; та субшкал: MP – розуміння чужих емоцій, MU – управління чужими емоціями, BP – розуміння своїх емоцій, BU – управління своїми емоціями, BE – контроль експресії [2].

Для математико-статистичної обробки результатів було застосовано коефіцієнт рангової кореляції Спірмена. Отримані результати розрахунків занесені у таблиці, а показники кореляційних взаємозв'язків між складовими брехливості та емоційного інтелекту у жінок-злочинниць та жінок з умовно-нормативною поведінкою відображено на рисунку 1.

У групі жінок з умовно-нормативною поведінкою встановлено значущий додатний взаємозв'язок між структурно-функціональною складовою брехливості «Динамічна аергічність» та «Управління своїми емоціями» ($r = 0,628, p \leq 0,005$). Це свідчить про те, що у цих досліджуваних брехливість, яка демонструється запереченням своєї активності, оперативності, самостійності і цим дозволяє особистості підтримувати уявлення про себе у вигідному світлі, набуває більшої вираженості разом із

Примітка 1. ДЕ – динамічна ергічність, ДАЕ – динамічна аергічність, ЕС – емоційна стеничність, ЕАС – емоційна астенічність, РІ – регуляторна інтернальність, РЕ – регуляторна екстернальність, МС – мотиваційна соціоцентричність, МЕ – мотиваційна егоцентричність, КО – когнітивна осмисленість, КОУС – когнітивна обізнаність, РП – результативна предметність, РС – результативна суб'єктність.

Примітка 2. МЕІ – міжособистісний емоційний інтелект, БЕІ – внутрішньоособистісний емоційний інтелект, РЕ – розуміння емоцій, УЕ – управління емоціями; та субшкал: МР – розуміння чужих емоцій, МУ – управління чужими емоціями, ВР – розуміння своїх емоцій, ВУ – управління своїми емоціями, БЕ – контроль експресії.

Рис. 1. Взаємозв'язки між складовими брехливості та емоційного інтелекту у жінок-злочинниць та жінок з умовно-нормативною поведінкою

посиленням уміння управляти своїми емоціями. А отже, жінки мають здатність і потребу управляти своїми емоціями, а саме викликати і підтримувати бажані емоції і тримати під контролем небажані. Дані особливості часто пов'язані із досягненням бажаної мети, задоволенням тієї чи іншої потреби, що створює передумови для брехливості.

Встановлено прямий значущий взаємозв'язок між шкалою «Емоційна стеничність» та «Міжособистісний емоційний інтелект» ($r = 0,609, p \leq 0,005$). Таким чином, виявлено, що позитивізація брехливості у більшості випадків проявляється з демонстрацією позитивних емоцій, таких як радість, задоволення, здивування, у жінок з постійною потребою у спілкуванні й високою мовною активністю, з високим темпом психомоторної поведінки, які мають здатність до розуміння емоцій інших людей і управління ними.

У групі жінок з умовно-нормативною поведінкою визначено значущі додатні взаємозв'язки між структурно-функціональною складовою брех-

ливості «Емоційна астенічності» та складовими емоційного інтелекту «Управління своїми емоціями» ($r = 0,551, p \leq 0,005$), «Контроль експресії» ($r = 0,668, p \leq 0,005$). Отже, респонденти цієї групи за допомогою уміння контролювати як внутрішні, так і зовнішні прояви своїх емоцій, викликати і підтримувати бажані емоції й тримати під контролем небажані, здатні брехливо заперечувати негативні емоції: гнів, злобу, грубість, при цьому навіть зовні їх не проявляти.

Значущий взаємозв'язок додатного характеру у цій групі встановлено між структурно-функціональною складовою брехливості «Регуляторна інтернальність» та складовою емоційного інтелекту «Розуміння чужих емоцій» ($r = 0,521, p \leq 0,005$). Зміст виявленого взаємозв'язку свідчить про те, що у жінок схильність до брехливості проявляється при бажанні продемонструвати власну значущість, незалежність від інших, серйозність прийняття власних рішень щодо розуміння емоційного стану іншої людини на основі зовнішніх

проявів емоцій (міміка, жестикуляція, звучання голосу) або інтуїтивно, та прояву чуйності до внутрішніх станів інших людей.

У цій групі жінок встановлений зворотній значущий взаємозв'язок між структурно-функціональною складовою брехливості «Регуляторна екстернальність» та складовою емоційного інтелекту «Управління чужими емоціями» ($r = -0,519$, $p \leq 0,005$). Тобто, у цій групі брехливість, яка проявляється у запереченні власної залежності від інших або зовнішніх обставин, при невиконанні власних зобов'язань, при запереченні власної значущості, стає більш вираженою з послабленням ознак здатності викликати в інших людей ті чи інші емоції, знижувати інтенсивність небажаних емоцій.

Встановлено позитивний значущий взаємозв'язок між структурно-функціональною складовою брехливості «Мотиваційна соціоцентричність» та складовими емоційного інтелекту «Розуміння емоцій» ($r = 0,719$, $p \leq 0,005$) і «Управління емоціями» ($r = 0,469$, $p \leq 0,005$). Отже, у респондентів цієї групи схильність до брехливості, яка демонструється при підкресленні власної значущості у рішенні суспільних питань, конфліктах, зростає з активним використанням уміння розуміти й управляти власними і чужими емоціями, що характерно для жінок середнього віку. Даний взаємозв'язок виражається у бажанні бути серед людей, у колективі, суспільстві, у переважанні громадських інтересів над особистими.

Зворотній значущий взаємозв'язок отриманий між шкалою «Мотиваційна егоцентричність» та «Розуміння чужих емоцій» ($r = -0,478$, $p \leq 0,005$). Зміст виявлених взаємозв'язків свідчить про те, що схильність до брехливості, що проявляється при запереченні власної незначущості, залежності від зовнішніх обставин, збільшується з послабленням здатності розуміти та проявляти чуйність до внутрішнього емоційного стану іншої людини.

Відносно отриманого позитивного зв'язку між шкалою «Когнітивна осмисленість» та шкалою «Розуміння чужих емоцій» ($r = 0,448$, $p \leq 0,005$) і зворотного взаємозв'язку зі шкалою «Внутрішньоособистісний емоційний інтелект» ($r = -0,458$, $p \leq 0,005$), можна констатувати, що брехливість набуває більшої вираженості, при демонстрації самостійності прийняття рішень, висловлюванні власної думки тільки якщо це стосується чужих емоцій, розуміння емоційного стану іншої людини на основі зовнішніх проявів емоцій (міміка, жестикуляція, звучання голосу), прояву чуйності до її внутрішніх станів. Щодо власних емоцій, здатності розуміти і управління ними, то жінки більш правдиві.

У групі жінок з умовно-нормативною поведінкою маємо позитивний взаємозв'язок між шкалами «Результативна предметність» та «Розуміння

своїх емоцій» ($r = 0,468$, $p \leq 0,005$). Зміст виявленого взаємозв'язку свідчить про те, що схильність до брехливості, яка проявляється при демонстрації спрямованості на соціально-значущий результат, при брехливому прагненні до самореалізації, бажанні досягти позитивних відносин з оточуючими, актуалізується у респондентів цієї групи зі зростанням здатності до усвідомлення своїх емоцій: їх розпізнавання та ідентифікація, розуміння причин, здатність до вербального опису. Можливо, це свідчить про те, що позитивізація брехливості у жінок середнього віку направлена на зростання соціального статусу і пов'язана з потребою в активності, жага до діяльності.

У групі жінок-злочинниць встановлено значущі додатні взаємозв'язки між структурно-функціональною складовою брехливості «Динамічна ергічність» та складовою емоційного інтелекту «Управління своїми емоціями» ($r = 0,491$, $p \leq 0,005$). Це говорить про те, що позитивізація брехливості, яка демонструється в активності, оперативності, самостійності, жага бути кращою за інших, пов'язана зі здібністю контролювати як внутрішні, так і зовнішні прояви своїх емоцій, викликати і підтримувати бажані емоції й тримати під контролем небажані.

У цій групі встановлено позитивний взаємозв'язок між шкалою «Регуляторна інтернальність» та шкалою «Контроль експресії» ($r = 0,681$, $p \leq 0,005$) і зворотний взаємозв'язок зі шкалою «Управління чужими емоціями» ($r = -0,461$, $p \leq 0,005$). Такі показники свідчать, що посилення проявів брехливості, яка проявляється у брехливій демонстрації незалежності від інших, власної значущості характерно для цієї групи жінок-злочинниць, які контролюють зовнішнє проявлення своїх емоцій (міміки, жестів). Зворотній значущий взаємозв'язок свідчить, що брехливе заперечення самокритики, серйозності власних рішень у демонстрації незалежності від інших характерно для жінок – злочинниць середнього віку зі здібністю викликати в інших людей ті чи інші емоції, знижувати інтенсивність небажаних емоцій. Можливо, проявляється маніпуляція над іншими.

У цій групі жінок встановлений значущий взаємозв'язок між структурно-функціональною складовою брехливості «Регуляторна екстернальність» та складовою емоційного інтелекту «Управління своїми емоціями» ($r = 0,481$, $p \leq 0,005$). Тобто, у цій групі брехливість, яка проявляється у запереченні власної залежності від інших або зовнішніх обставин, при невиконанні власних зобов'язань, при запереченні власної значущості, стає більш вираженою з умінням контролювати як внутрішні, так і зовнішні прояви своїх емоцій, викликати і підтримувати бажані емоції й тримати під контролем небажані, що є важливим для жінок-злочинниць.

Структурно-функціональна складова брехливості «Мотиваційна соціоцентричність» у групі жінок-злочинниць виявляє значущі взаємозв'язки додатного характеру зі шкалами «Міжособистісний емоційний інтелект» ($r = 0,557$, $p \leq 0,005$), «Розуміння емоцій» ($r = 0,477$, $p \leq 0,005$), «Управління емоціями» ($r = 0,471$, $p \leq 0,005$). Можна сказати, що позитивізація брехливості, демонструється при підкресленні власної значущості у рішенні суспільних питань, конфліктів пов'язано зі здібністю до розуміння емоцій інших людей і управління ними. Такі люди дуже чітко розуміють свої й чужі емоції, і гарно вміють ними управляти.

Відносно отриманого позитивного взаємозв'язку між шкалами «Когнітивна осмисленість» та «Внутрішньоособистісний емоційний інтелект» ($r = 0,521$, $p \leq 0,005$), можна стверджувати, що у жінок-злочинниць брехливість, яка проявляється при демонстрації самостійності прийняття рішень, висловлюванні власної думки, набуває більшої вираженості із розвиненим вмінням розуміти власні емоції і контролювати їх.

У цій групі встановлено позитивний взаємозв'язок між шкалою «Когнітивна обізнаність» та шкалою «Розуміння чужих емоцій» ($r = 0,491$, $p \leq 0,005$) і зворотній взаємозв'язок із шкалою «Розуміння своїх емоцій» ($r = -0,481$, $p < 0,005$). Такі показники свідчать про брехливе заперечення своєї необізнаності при обґрунтуванні власних рішень і планів щодо розуміння емоційного стану іншої людини на основі зовнішніх проявів емоцій (міміка, жестикуляція, звучання голосу). Зворотній значущий взаємозв'язок показує, що жінки-злочинниці заперечують свою здібність усвідомлювати свої емоції: їх розпізнавання та ідентифікація, розуміння причин і проявлення здібностей до вербального опису.

Встановлено зворотні значущі взаємозв'язки між шкалою «Результативна предметність» та шкалами «Контроль експресії» ($r = -0,580$, $p \leq 0,005$) і «Міжособистісний емоційний інтелект» ($r = -0,439$, $p \leq 0,005$). Таким чином, ми бачимо, що у цій групі прояви брехливості, яка проявляється при демонстрації спрямованості на соціально-значущий результат, при брехливому прагненні до самореалізації, бажанні досягти позитивних відносин з оточуючими, стають менш вираженими у жінок-злочинниць, які мають розвинені здібності контролювати зовнішні проявлення своїх емоцій, а також розуміти емоції інших людей і управляти ними.

Висновки. Таким чином, отримані емпіричні результати свідчать про певні відмінності у структурі взаємозв'язків між структурно-функціональними складовими брехливості та складовими емоційного інтелекту у групах жінок-злочинниць та жінок з умовно-нормативною поведінкою.

Означені групи майже не відрізняються за кількістю значущих кореляцій. У групі жінок з умовно-нормативною поведінкою встановлено одинадцять значущих кореляцій, вісім з яких має додатний, а три – від'ємний характер. У групі жінок-злочинниць виявлено дванадцять значущих взаємозв'язків, вісім з яких має додатний, а чотири – від'ємний характер.

Попри те, що нами було з'ясовано, що в обох групах жінок задіяні майже всі компоненти брехливості – динамічного, емоційного, регуляторного, мотиваційного, когнітивного, продуктивного характеру у взаємодії зі складовими емоційного інтелекту; проте, виявлені взаємозв'язки у досліджуваних групах виявилися *змістовно* відмінними.

У групі жінок з умовно-нормативною поведінкою визначено, що позитивізація брехливості у більшості випадків проявляється у жінок з постійною потребою у спілкуванні й високою мовною активністю, з високим темпом психомоторної поведінки, які мають здатність розуміти і контролювати як внутрішні, так і зовнішні прояви своїх емоцій, викликати і підтримувати бажані емоції й тримати під контролем небажані, розуміти емоції інших людей і управління ними.

У групі жінок-злочинниць встановлені додатні та зворотні взаємозв'язки показали, що прояви брехливості, виникають за потреби, по ситуації для досягнення певної мети. Більшість жінок-злочинниць мають розвинені здібності контролювати зовнішні прояви своїх емоцій, а також розуміти емоції інших людей, управляти ними; з метою маніпуляції, обману викликати в інших людей ті чи інші емоції, знижувати інтенсивність небажаних емоцій.

Таким чином, емоційний інтелект у взаємозв'язку із брехливістю сприяє пошуку рівноваги між розумом і почуттями особистості, не дозволяє діяти під впливом емоцій і запобігає маніпулюванню з боку інших осіб. Емоційний інтелект особистості можливо розвивати й нарощувати, він є поглибленням загального й пов'язаних з ним форм практичного і творчого інтелекту. Управління емоціями інших людей виступає як цілеспрямований вплив на їх емоції. Звідси слідує, що емоційний інтелект – це самосвідомість, самоконтроль, соціальна чуйність та здатність управління взаєминами між двома і більше опонентами, що позитивно впливає на розвиток особистості у сучасному суспільстві.

Перспективними напрямками наших подальших досліджень є емпіричне вивчення взаємозв'язків між складовими емоційного інтелекту та структурно-функціональними компонентами брехливості у чоловіків.

Література:

1. Дегтярев А. В. «Эмоциональный интеллект»: становление понятия в психологии. Психологическая наука и образование. 2012. № 2. С. 1-13.
2. Люсин Д. В. Опросник на эмоциональный интеллект ЭМИн: новые психометрические данные. Социальный и эмоциональный интеллект: от моделей к измерениям / Под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. М.: Институт психологии РАН, 2009. С. 264–278.
3. Філоненко Г. М. Класифікація злочинів, що вчиняються жінками у сімейно-побутовій сфері. Наше право. 2014. № 8. С. 150-156.
4. Церковная И. А. Многомерно-функциональное исследование лживости как индивидуально-психологической особенности личности: дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.01. Екатеринбург, 2006. 186 с.
5. Андреева И. Н. Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии. Новополюк: ПГУ, 2011. 388 с.
6. Березюк Г. Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості. Психологічні студії Львівського ун-ту. 2002. С. 20–23.

Топоркова И. В. Особенности взаимосвязи структурно функциональных составляющих лживости и составляющих эмоционального интеллекта у женщин-преступниц

В статье проанализированы различные научные подходы к понятию «эмоциональный интеллект» и его основных моделей. Представлены результаты эмпирического исследования взаимосвязей между структурно-функциональными составляющими лживости и составляющими эмоционального интеллекта у женщин-преступниц по сравнению с группой женщин с условно-нормативным поведением.

Ключевые слова: лживость, эмоциональный интеллект (ЭИ), женщины-преступницы, осужденные, женщины с условно-нормативным поведением.

Toporkova I. V. Features of the interconnection of structural and functional components of deceit and components of emotional intelligence in female criminals

The article analyzes various scientific approaches to the concept of «emotional intelligence» and its basic models. The results of an empirical study of the relationships between the structural and functional components of deceit and the components of emotional intelligence in female criminals are compared with a group of women with conditional normative behavior.

Key words: lying, emotional intelligence (EI), women-criminals, convicts, women with conditional-normative behavior.